ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 16ης Σεπτεμβρίου 1997 *

Στην υπόθεση C-279/94,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη, αρχικώς από τον Antonio Aresu, κατόπιν δε από τον Paolo Stancanelli, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπουμένης από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ιταλίας, 5, rue Marie-Adélaïde,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τον νόμο 257, της 27ης Μαρτίου 1992, περί των κανόνων σχετικά με την παύση της χρησιμοποιήσεως του αμιάντου, χωρίς να τον έχει κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο — ή, επικουρικώς, από το άρθρο 9, παράγραφος 1 —, της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών (ΕΕ L 109, σ. 8), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988 (ΕΕ L 81, σ. 75),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, J. L. Murray, G. Hirsch, H. Ragnemalm (εισηγητή) και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997, κατά την οποία η Ιταλική Δημοκρατία εκπροσωπήθηκε από τον Pier Giorgio Ferri και η Επιτροπή από τον Paolo Stancanelli,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαρτίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 13 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ, προσφυγή με αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τον νόμο 257, της 27ης Μαρτίου 1992, περί των κανόνων σχετικά με την παύση της χρησιμοποιήσεως του αμιάντου (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, τακτικό συμπλήρωμα αριθ. 87, της 13ης Απριλίου 1992, σ. 5, στο εξής: νόμος 257/92), χωρίς να τον έχει κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο — ή, επικουρικώς, από το άρθρο 9, παράγραφος 1 —, της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον

τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών (ΕΕ L 109, σ. 8), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988 (ΕΕ L 81, σ. 75, στο εξής: οδηγία).

2 Ο νόμος 257/92 περιέχει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1 — *Σκοπός*

1. Ο παρών νόμος αφορά την εξόρυξη, την εισαγωγή, τη μεταποίηση, τη χρησιμοποίηση, την εμπορία, την κατεργασία και τη διάθεση επί του εθνικού εδάφους, καθώς και την εξαγωγή του αμιάντου και των προϊόντων που περιέχουν αμίαντο και θεσπίζει κανόνες για την παύση της παραγωγής και της εμπορίας, της εξορύξεως, της εισαγωγής, της εξαγωγής και της χρησιμοποιήσεως του αμιάντου και των προϊόντων που περιέχουν αμίαντο, για τη λήψη μέτρων απολυμάνσεως και εξυγιάνσεως των περιοχών που έχουν θιγεί από μόλυνση αμιάντου, για την έρευνα με σκοπό την εξεύρεση υποκατάστατων υλικών και τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής και, τέλος, για τον έλεγχο της προκαλούμενης από τον αμίαντο μολύνσεως.

2. Μετά την πάροδο 365 ημερών από της ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος του παρόντος νόμου και υπό την επιφύλαξη των διαφόρων προθεσμιών που προβλέπονται για την παύση της παραγωγής και της εμπορίας των προϊόντων που διαλαμβάνονται στον πίνακα που προσαρτάται στον παρόντα νόμο, απαγορεύεται η εξόρυξη, η εισαγωγή, η εξαγωγή, η εμπορία και η παραγωγή αμιάντου, προϊόντων αμιάντου και προϊόντων περιεχόντων αμίαντο, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που απαριθμούνται υπό τα στοιχεία c και g του πίνακα που προσαρτάται στον παρόντα νόμο.

(...)

Άρθρο 3 — *Οριακές τιμές*

1. Η συγκέντρωση εισπνεύσιμων ινών αμιάντου στους χώρους εργασίας όπου χρησιμοποιείται, μεταποιείται ή διατίθεται ο αμίαντος, στους χώρους όπου πραγματοποιούνται εξυγιάνσεις, στα κτίρια των παραγωγικών μονάδων όπου χρησιμοποιείται ο αμίαντος, καθώς και στα κτίρια των επιχειρήσεων ή των οργανισμών στους οποίους επιτρέπεται να προβαίνουν σε εργασίες επεξεργασίας ή διαθέσεως του αμιάντου ή εξυγιάνσεως των οικείων περιοχών, δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια που ορίζονται στο άρθρο 31 του νομοθετικού διατάγματος 277 της 15ης Αυγούστου 1991, όπως τροποποιείται με τον παρόντα νόμο.

2. Τα όρια, οι διαδικασίες και οι μέθοδοι αναλύσεως για τη μέτρηση των τιμών μολύνσεως του περιβάλλοντος από τον αμίαντο, συμπεριλαμβανομένων των υγρών και αερίων αποβλήτων που περιέχουν αμίαντο, καθορίζονται από την οδηγία 87/217/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Μαρτίου 1987. Η προθεσμία για την έκδοση του νομοθετικού διατάγματος περί εφαρμογής της οδηγίας αυτής, που αναφέρεται στα άρθρα 1 και 67 του νόμου 428 της 29ης Δεκεμβρίου 1990, παρατείνεται μέχρι τις 30 Ιουνίου 1992.

3. Για κάθε ενδεχόμενη ενημέρωση ή τροποποίηση των ορίων που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου απαιτείται, επίσης κατόπιν προτάσεως της επιτροπής του άρθρου 4, διάταγμα του Υπουργού Υγείας προσυπογραφόμενο από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και τον Υπουργό Βιομηχανίας, Εμπορίου και Βιοτεχνίας.

4. Το άρθρο 31, παράγραφος 1, στοιχείο a, του νομοθετικού διατάγματος 277 της 15ης Αυγούστου 1991 αντικαθίσταται ως κάτωθι:

"α) 0.6 ίνες ανά κυβικό εκατοστό για τον χρυσότιλο."

5. Το άρθρο 31, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 277 της 15ης Αυγούστου 1991 καταργείται.

(...)

Άρθρο 8 — *Ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση*

1. Η ταξινόμηση, η συσκευασία και η επισήμανση του αμιάντου και των προϊόντων που περιέχουν αμίαντο διέπεται από τον νόμο 256 της 29ης Μαΐου 1974, όπως έχει τροποποιηθεί και συμπληρωθεί, και από το προεδρικό διάταγμα 215 της 24ης Μαΐου 1988.»

3 Η έννοια του τεχνικού κανονισμού, που διαλαμβάνεται στο άρθρο 8 της οδηγίας, ορίζεται στο άρθρο 1, σημείο 5, της ίδιας οδηγίας ως εξής:

«(...) τεχνικές προδιαγραφές, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών διατάξεων που ισχύουν γι' αυτές, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική, de jure ή de facto, για την εμπορία ή τη χρησιμοποίηση σε κράτος μέλος ή σε μεγάλο τμήμα του κράτους αυτού, με εξαίρεση τις προδιαγραφές που ορίζονται από τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης.»

4 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή κάθε σχέδιο τεχνικού κανονισμού, εκτός αν πρόκειται απλώς για πιστή εισαγωγή διεθνούς ή

ευρωπαϊκού προτύπου, οπότε αρκεί μια απλή ενημέρωση σχετικά με το εν λόγω πρότυπο. Επίσης απευθύνουν στην Επιτροπή σύντομη ανακοίνωση των λόγων που καθιστούν αναγκαία την κατάρτιση ενός τέτοιου τεχνικού κανονισμού, εκτός αν οι λόγοι αυτοί εμφαίνονται ήδη στο σχέδιο. Κατά περίπτωση, τα κράτη μέλη ανακοινώνουν ταυτόχρονα το κείμενο των βασικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, στις οποίες αναφέρεται, κατά κύριο και άμεσο τρόπο, το σχέδιο του εθνικού κανονισμού, εάν η γνώση αυτού του κειμένου είναι αναγκαία για την εκτίμηση του πεδίου εφαρμογής του σχεδίου τεχνικού κανονισμού.»

5 Η Επιτροπή, θεωρώντας ότι ο νόμος 257/92 περιείχε τεχνικούς κανονισμούς οι οποίοι θα έπρεπε, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, να της έχουν κοινοποιηθεί υπό τη μορφή σχεδίου, ζήτησε από την Ιταλική Κυβέρνηση, με έγγραφο οχλήσεως της 18ης Νοεμβρίου 1992, να της υποβάλει τις παρατηρήσεις της.

6 Η Ιταλική Κυβέρνηση, χωρίς να απαντήσει επίσημα στο έγγραφο αυτό, πληροφόρησε με τηλετύπημα της 23ης Μαρτίου 1993 την Επιτροπή ότι απέσυρε την κοινοποίηση του νόμου 257/92, στην οποία είχε προβεί βάσει των ισχυόντων περί κρατικών ενισχύσεων. Δεν αμφισβητείται ωστόσο από τους διαδίκους ότι ο νόμος 257/92 ουδέποτε κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας.

7 Η Επιτροπή απέστειλε εν συνεχεία στις 3 Νοεμβρίου 1993 αιτιολογημένη γνώμη στην Ιταλική Δημοκρατία, με την οποία την καλούσε να συμμορφωθεί εντός προθεσμίας δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς της.

8 Η Ιταλική Δημοκρατία δεν απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη και δεν έδωσε καμία συνέχεια.

9 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Επί του παραδεκτού

10 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Ιανουαρίου 1995, η Ιταλική Δημοκρατία προέβαλε, βάσει του άρθρου 91 του Κανονισμού Διαδικασίας, ένσταση απαραδέκτου της προσφυγής.

11 Το Δικαστήριο αποφάσισε, στις 11 Ιουλίου 1995, να εξετάσει την ένσταση απαραδέκτου μαζί με την ουσία της διαφοράς.

12 Προς στήριξη της ενστάσεως απαραδέκτου, η Ιταλική Δημοκρατία προβάλλει τρεις λόγους.

Επί του πρώτου λόγου

13 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι το έγγραφο οχλήσεως είναι ανίσχυρο, για τον λόγο ότι η Επιτροπή δεν προσδιόρισε με ακρίβεια τις διατάξεις του νόμου 257/92 που συνιστούσαν τεχνικούς κανονισμούς υπό την έννοια της οδηγίας. Ο χαρακτηρισμός «τεχνικός κανονισμός» αφορούσε όχι τον νόμο, αλλά τις διατάξεις που περιέχει. Ελλείψει προσδιορισμού του αντικειμένου της διαφοράς, η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι δεν μπόρεσε να αμυνθεί ικανοποιητικά, καθόσον δεν μπορούσε να προσδιορίσει τους τεχνικούς κανονισμούς που περιέχονται στον νόμο και, επομένως, τις παραβάσεις που της προσάπτονταν.

14 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης, η Επιτροπή δεν μπορεί να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως ενώπιον του

Δικαστηρίου παρά μόνον αφού παράσχει τη δυνατότητα στο οικείο κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Συνεπώς, κατά πάγια νομολογία, σκοπός του εγγράφου οχλήσεως, κατά τη φάση που προηγείται της ασκήσεως προσφυγής λόγω παραβάσεως, είναι να προσδιορίσει το αντικείμενο της διαφοράς και να παράσχει στο κράτος μέλος που καλείται να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του τα αναγκαία στοιχεία για την προετοιμασία της άμυνάς του (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1996, C-289/94, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1996, σ. I-4405, σκέψη 15).

15 Αν και η αιτιολογημένη γνώμη που προβλέπεται στο άρθρο 169 της Συνθήκης πρέπει να εκθέτει με λογική πληρότητα και λεπτομερώς τους λόγους που ώθησαν την Επιτροπή να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη, για το έγγραφο οχλήσεως δεν μπορεί να απαιτείται τόσο μεγάλη ακρίβεια, αφού το έγγραφο αυτό κατ' ανάγκη συνίσταται σε μια πρώτη σύντομη περίληψη των αιτιάσεων. Τίποτα δεν εμποδίζει επομένως την Επιτροπή να αναπτύξει λεπτομερώς, με την αιτιολογημένη γνώμη, τις αιτιάσεις που έχει ήδη διατυπώσει συνοπτικότερα στο έγγραφο οχλήσεως (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 16).

16 Εν προκειμένω, στο έγγραφο οχλήσεως προσδιορίστηκε επαρκώς η προσαπτομένη στην Ιταλική Δημοκρατία παράβαση, η οποία συνίσταται στη θέσπιση του νόμου 257/92, ο οποίος, μολονότι σύμφωνα με την Επιτροπή περιείχε τεχνικούς κανονισμούς, δεν της κοινοποιήθηκε προηγουμένως υπό μορφή σχεδίου, όπως απαιτεί η οδηγία. Επομένως, με το έγγραφο αυτό κατέστη δυνατή η πληροφόρηση της Ιταλικής Κυβερνήσεως όσον αφορά τη φύση των κατ' αυτής αιτιάσεων και της παρεσχέθη η δυνατότητα να παρουσιάσει την άμυνά της. Επιπλέον, του εγγράφου αυτού προηγήθηκε τηλετύπημα της 26ης Φεβρουαρίου 1992, στο οποίο γινόταν ήδη λόγος για την άποψη της Επιτροπής.

17 Επομένως, ο πρώτος λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου

18 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι και η αιτιολογημένη γνώμη είναι ανίσχυρη. Με την αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή προσδιόρισε τρεις τεχνικούς κανονισμούς οι οποίοι θα έπρεπε να της είχαν κοινοποιηθεί. Αυτός ο καθυστερημένος και χωρίς προσήκουσα αιτιολογία προσδιορισμός των εν λόγω τριών τεχνικών κανονισμών συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας και στερεί από το κράτος αποδέκτη το δικαίωμα να γνωρίζει με την απαιτούμενη ακρίβεια τις κατ' αυτού αιτιάσεις και τα μέσα επανορθώσεως.

19 Συναφώς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η αιτιολογημένη γνώμη πρέπει να εκθέτει με λογική πληρότητα και λεπτομερώς τους λόγους που ώθησαν την Επιτροπή να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη (βλ. την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1991, C-247/89, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 1991, σ. I-3659, σκέψη 22).

20 Από το κείμενο της αιτιολογημένης γνώμης προκύπτει ότι αυτή πληροί την ανωτέρω προϋπόθεση. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή διευκρίνισε τις αιτιάσεις που περιέχονται στο έγγραφο οχλήσεως, προσδιορίζοντας τις διατάξεις του νόμου 257/92 οι οποίες συνιστούν, κατ' αυτήν, τεχνικούς κανονισμούς. Από αυτό προκύπτει ότι στην αιτιολογημένη γνώμη προσδιορίστηκε επαρκώς το αντικείμενο της προσφυγής.

21 Επομένως, και ο δεύτερος λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου

22 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη, στο μέτρο που το περιεχόμενο της προσφυγής διαφέρει από εκείνο της αιτιολο-

γημένης γνώμης. Κατ' αυτήν, το αντικείμενο της διαφοράς δεν είναι πανομοιότυπο στην αιτιολογημένη γνώμη και στην προσφυγή. Η Επιτροπή ανέφερε στην αιτιολογημένη γνώμη ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 8 και 9 της οδηγίας, ενώ στην προσφυγή ανέφερε παράβαση του άρθρου 8 της οδηγίας που αφορά την υποχρέωση κοινοποιήσεως ή, επικουρικώς, του άρθρου 9 που αφορά την υποχρέωση του status quo που υπέχουν τα κράτη μέλη μετά την κοινοποίηση του σχεδίου. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή, υποστηρίζοντας ότι η Ιταλική Δημοκρατία είχε παραβεί μόνον το άρθρο 8 και όχι το άρθρο 9, τροποποίησε το αντικείμενο της διαφοράς.

23 Η Επιτροπή αντιτάσσει ότι ορθώς αναδιατύπωσε την προσφυγή της υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή φρονεί ότι η παραπομπή στο άρθρο 9 δεν ασκεί επιρροή όταν είναι προφανές ότι, ελλείψει κοινοποιήσεως, η παράβαση αφορά μόνον το άρθρο 8. Ωστόσο, η Επιτροπή θέλησε να προφυλαχθεί κατά της ενδεχόμενης προβολής του αμυντικού επιχειρήματος το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει η Ιταλική Κυβέρνηση, ότι δηλαδή είχε αποστείλει, πριν από την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, το νομοσχέδιο στο πλαίσιο του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ, που αφορά τις κρατικές ενισχύσεις. Προς τούτο, η Επιτροπή δεν προσέθεσε την αιτίαση που αφορά το άρθρο 9 — η οποία περιλαμβανόταν ήδη στην αιτιολογημένη γνώμη — αλλά της προσέδωσε επικουρικό ρόλο.

24 Είναι αληθές ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το αντικείμενο της προσφυγής που ασκείται δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης οριοθετείται κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία, η οποία προβλέπεται από τη διάταξη αυτή, και ότι, κατά συνέπεια, η αιτιολογημένη γνώμη της Επιτροπής και η προσφυγή πρέπει να στηρίζονται στις αυτές αιτιάσεις (βλ. την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 1996, C-11/95, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1996, σ. I-4115, σκέψη 73).

25 Ωστόσο, η προϋπόθεση αυτή δεν μπορεί να σημαίνει ότι επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση να υπάρχει απόλυτη σύμπτωση μεταξύ της διατυπώσεως του αντικειμένου της διαφοράς στην αιτιολογημένη γνώμη και των αιτημάτων της προσφυγής, εφόσον το αντικείμενο της διαφοράς δεν διευρύνθηκε ούτε τροποποιήθηκε, αλλ' αντιθέτως απλώς περιορίστηκε.

26 Επομένως, και ο τρίτος λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί, οπότε η προσφυγή είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

27 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο νόμος 257/92 περιέχει τεχνικούς κανονισμούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Το γεγονός και μόνον ότι με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του νόμου 257/92 απαγορεύεται η εισαγωγή, η εξαγωγή, η εμπορία και η παραγωγή αμιάντου, προϊόντων αμιάντου και προϊόντων περιεχόντων αμίαντο, όπως αυτά διαλαμβάνονται στο παράρτημα του νόμου, συνιστά τεχνικό κανονισμό υπό την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας. Επιπλέον, το άρθρο 3 του νόμου αυτού περιέχει τεχνικούς κανονισμούς, καθόσον καθορίζει τις οριακές τιμές ανοχής σε περιεκτικότητα αμιάντου, καθώς και τις διαδικασίες και τις μεθόδους μετρήσεως των τιμών αυτών. Τέλος, το άρθρο 8 του νόμου 257/92 προβλέπει την εφαρμογή στον αμίαντο και στα περιέχοντα αμίαντο προϊόντα των διατάξεων του νόμου 256 της 29ης Μαΐου 1974 (στο εξής: νόμος 256/74) και του προεδρικού διατάγματος 215 της 24ης Μαΐου 1988 (στο εξής: διάταγμα 215/88) για την ταξινόμησή τους, τη συσκευασία τους και την επισήμανσή τους. Κατά συνέπεια, η διάταξη αυτή συνιστά επίσης τεχνικό κανονισμό, καθόσον θέτει κανόνες που ισχύουν για τα προϊόντα, υπό την έννοια του άρθρου 1, σημεία 1 και 5, της οδηγίας. Η Επιτροπή καταλήγει από τα ανωτέρω στο ότι, όταν ένα γενικό μέτρο όπως ο νόμος 257/92 περιέχει τεχνικούς κανονισμούς, το οργανικό σύνολο του νόμου πρέπει να κοινοποιείται. Αν αυτό δεν ίσχυε, θα ήταν πολύ δυσχερέστερο γι' αυτήν, αν όχι αδύνατο, να αξιολογήσει το περιεχόμενο των τεχνικών κανονισμών και, ειδικότερα, να εκτιμήσει αν είναι ικανοί να δημιουργήσουν εμπόδια στο εμπόριο.

28 Η Ιταλική Δημοκρατία, χωρίς να διατυπώσει άποψη επί της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής ότι τα άρθρα 1, 3 και 8 του νόμου 257/92 συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς, υποστηρίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, αυτό δεν αρκεί για να καταστεί υποχρεωτική η κοινοποίηση ολόκληρου του κειμένου του νόμου 257/92 ως συνολικού τεχνικού κανονισμού. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι διατάξεις αυτές συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς, αυτό δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την υποχρέωση κοινοποιήσεως του συνόλου του νόμου. Από το άρθρο 9 της οδηγίας προκύπτει συγκεκριμένα ότι, αφ' ης στιγμής κοινοποιείται ένας τεχνικός κανονισμός υπό τη μορφή σχεδίου, είναι αναγκαίο να αναστέλλεται η εσωτερική διαδικασία θεσπίσεώς του μέχρι του πέρατος της προβλεπομένης από την οδηγία διαδικασίας. Έτσι, σε περίπτωση που το πλήρες κείμενο του νόμου 257/92 θα έπρεπε να κοινοποιηθεί, το ιταλικό κοινοβούλιο θα όφειλε να απόσχει από την έγκριση και τη θέση σε ισχύ των διατάξεων οι οποίες ουδόλως αφορούν τεχνικούς κανονισμούς.

29 Πρέπει καταρχάς να ερευνηθεί αν, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, τα άρθρα 1, 3 και 8 του νόμου 257/92 συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς υπό την έννοια της οδηγίας.

30 Όσον αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του νόμου 257/92, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει την εξόρυξη, την εισαγωγή, την εξαγωγή, την εμπορία και την παραγωγή αμιάντου, προϊόντων αμιάντου και προϊόντων περιεχόντων αμίαντο, μετά την πάροδο έτους από της ενάρξεως της ισχύος του νόμου. Μια τέτοια διάταξη, καθόσον απαγορεύει την εμπορία και τη χρησιμοποίηση του αμιάντου, συνιστά τεχνικό κανονισμό τον οποίο η Ιταλική Κυβέρνηση θα έπρεπε να κοινοποιήσει σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.

31 Η παράγραφος 1 του άρθρου 3 του νόμου 257/92, καθορίζει, μεταξύ άλλων, τις οριακές τιμές συγκεντρώσεως εισπνεύσιμων ινών αμιάντου στους χώρους εργασίας όπου, μεταξύ άλλων, χρησιμοποιείται, μεταποιείται ή διατίθεται ο αμίαντος. Η παράγραφος 2 καθορίζει όρια, διαδικασίες και μεθόδους αναλύσεως για τη μέτρηση των τιμών μολύνσεως του περιβάλλοντος από τον αμίαντο. Η παράγραφος 3 παρέχει αρμοδιότητα στο Υπουργείο Υγείας για την ενημέρωση ή την τροποποίηση των παραγράφων 1 και 2. Οι παράγραφοι 4 και 5 τροποποιούν ή καταργούν παλαιότερες οριακές τιμές.

32 Το άρθρο 8 του νόμου 257/92 προβλέπει ότι η ταξινόμηση, η συσκευασία και η επισήμανση του αμιάντου και των προϊόντων που περιέχουν αμίαντο διέπεται από τον νόμο 256/74, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε εν συνεχεία, και από το διάταγμα 215/88.

33 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, όταν η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι ένα κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη, σ' αυτήν εναπόκειται να αποδείξει την προβαλλομένη παράβαση (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1992, C-210/91, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1992, σ. I-6735, σκέψη 22).

34 Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1, σημείο 5, της οδηγίας, υπό τον όρο τεχνικός κανονισμός πρέπει να νοούνται «(...) τεχνικές προδιαγραφές, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών διατάξεων που ισχύουν γι' αυτές, η τήρηση των οποίων είναι υποχρεωτική, de jure ή de facto, για την εμπορία ή χρησιμοποίηση σε κράτος μέλος (...)». Σύμφωνα με το άρθρο 1, σημείο 1, της οδηγίας, «τεχνικές προδιαγραφές» είναι οι προδιαγραφές που περιέχονται σε έγγραφο με το οποίο ορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος, όπως η ποιοτική στάθμη, η απόδοση και η ασφάλεια. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου 257/92 καθορίζει τις οριακές τιμές συγκεντρώσεως εισπνεύσιμων ινών αμιάντου στους χώρους εργασίας. Μη καθορίζουσα ένα απαιτούμενο χαρακτηριστικό προϊόντος, η διάταξη αυτή δεν εμπίπτει a priori στον ορισμό των τεχνικών προδιαγραφών και δεν μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί ως τεχνικός κανονισμός ο οποίος πρέπει να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας. Μολονότι είναι αλήθεια ότι η τήρηση των οριακών τιμών συγκεντρώσεως εισπνεύσιμων ινών αμιάντου, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 3 του νόμου 257/92, μπορεί να έχει συνέπειες για τα χαρακτηριστικά του οικείου προϊόντος, όπως αυτά προβλέπονται στο άρθρο 1, σημείο 1, της οδηγίας, πρέπει να λεχθεί ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε κατά πόσον αυτό συμβαίνει στη συγκεκριμένη περίπτωση.

35 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 8 του νόμου 257/92 περικλείει τον αμίαντο στο πεδίο εφαρμογής διατάξεων οι οποίες, προηγουμένως, δεν είχαν εφαρμογή στο προϊόν αυτό. Η Ιταλική Δημοκρατία ισχυρίζεται, αντιθέτως, ότι δεν πρόκειται παρά για υπενθύμιση των διατάξεων που είχαν ήδη εφαρμογή στον αμίαντο.

36 Μολονότι όμως η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 8 του νόμου 257/92 συνιστά νέο τεχνικό κανονισμό, χωρίς μάλιστα να αποδεικνύει κατά πόσον η διάταξη αυτή παράγει διαφορετικά έννομα αποτελέσματα σε σχέση με τον νόμο 256/74 και το διάταγμα 215/88 που παρατίθενται στο εν λόγω άρθρο 8, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν στηρίζει τον ισχυρισμό αυτό με καμία απαρχή αποδείξεως. Επομένως, η επιχειρηματολογία της Επιτροπής στο σημείο αυτό πρέπει να απορριφθεί και να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν αποδείχθηκε ότι η διάταξη αυτή συνιστά τεχνικό κανονισμό, υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας.

37 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας το άρθρο 1 του νόμου 257/92 χωρίς να το έχει κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.

38 Όσον αφορά την υποχρέωση της Ιταλικής Κυβερνήσεως να κοινοποιήσει το πλήρες κείμενο του νόμου 257/92, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που δεν συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, τελευταία περίοδος, της οδηγίας προκύπτει ότι τα κράτη μέλη ανακοινώνουν επίσης στην Επιτροπή το κείμενο των βασικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων στις οποίες αναφέρεται, κατά κύριο και άμεσο τρόπο, το σχέδιο τεχνικού κανονισμού, αν η γνώση του κειμένου αυτού είναι αναγκαία για την εκτίμηση του πεδίου εφαρμογής του σχεδίου τεχνικού κανονισμού.

39 Συναφώς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι αρκετές διατάξεις του νόμου 257/92 δεν συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς υπό την έννοια του άρθρου 1, σημείο 5, της οδηγίας ούτε, έστω, βασικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που αφορούν κατά κύριο και άμεσο τρόπο τον τεχνικό κανονισμό που περιέχεται στον εν λόγω νόμο, υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας.

40 Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι ο σκοπός του άρθρου 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, τελευταία περίοδος, της οδηγίας συνίσταται στο να καθιστά δυνατό στην Επιτροπή να έχει την πληρέστερη δυνατή πληροφόρηση σχετικά με κάθε σχέδιο τεχνικού κανονισμού, όσον αφορά το περιεχόμενό του, το πεδίο του και το γενικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, προκειμένου να μπορεί να ασκήσει, όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά, τις εξουσίες που της απονέμει η οδηγία.

41 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι μόνο με την κοινοποίηση ολόκληρου του νόμου 257/92 μπορούσε η Επιτροπή να αξιολογήσει το ακριβές περιεχόμενο των τεχνικών κανονισμών που ενδεχομένως περιέχονται στον εν λόγω νόμο, ο οποίος, όπως υποδεικνύει ο τίτλος του, αφορά την παύση της χρησιμοποιήσεως του αμιάντου.

42 Πρέπει ωστόσο να διευκρινιστεί ότι το γεγονός και μόνον της κοινοποιήσεως στην Επιτροπή του συνόλου των διατάξεων που περιέχονται στον νόμο 257/92 δεν εμποδίζει την Ιταλική Δημοκρατία να θέσει άμεσα σε ισχύ, χωρίς επομένως να αναμένει τα αποτελέσματα της διαδικασίας εξετάσεως που προβλέπεται στην οδηγία, τις διατάξεις που δεν συνιστούν τεχνικούς κανονισμούς.

43 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τον νόμο 257/92, χωρίς να τον έχει κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι η Ιταλική Δημοκρατία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Η Ιταλική Δημοκρατία, θεσπίζοντας τον νόμο 257, της 27ης Μαρτίου 1992, περί των κανόνων σχετικά με την παύση της χρησιμοποιήσεως του αμιά-

ντου, χωρίς να τον έχει κοινοποιήσει υπό μορφή σχεδίου στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/182/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1988.

2) Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Mancini Murray Hirsch

Ragnemalm Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Σεπτεμβρίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini